

Міністерство освіти і науки України  
Київський національний університет імені Тараса Шевченка  
Факультет соціології  
Кафедра галузевої соціології

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА**

на тему:  
**«ПСЕВДОНИМИ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ:  
СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ»**

Спеціальність: 054 «Соціологія»  
Освітня програма: «Соціологія»  
Освітній ступінь: бакалавр  
Кваліфікація: бакалавр з соціології

**Автор:**  
Лукашевич Данило  
Васильович,  
студент 4 курсу

**Наукова керівниця:**  
Петренко-Лисак Алла  
Олександрівна, кандидат  
соціологічних наук, доцент

Бакалаврська робота допущена  
до захисту рішенням кафедри *галузевої*  
*соціології*

Протокол № \_\_\_\_\_ 18 від 14 06 2023 \_\_\_\_ р.

Зав. кафедри \_\_\_\_\_ доц. Безрукова О.А.  
підпис

**Київ 2023**

## Реєстрація

номер

дата

підпис лаборанта кафедри

## Рекомендовано до захисту

підпис наукового керівника

ініціали, прізвище наукового керівника

## Результат захисту

оцінка

дата захисту

## Голова ЕК

Підпис

ініціали, прізвище

## Члени ЕК

Підпис

ініціали, прізвище

підпис

ініціали, прізвище

підпис

ініціали, прізвище

підпис

ініціали, прізвище

## Секретар ЕК

підпис

ініціали, прізвище

## ЗМІСТ

ВСТУП .....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕНЬ ПСЕВДОНІМІВ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ .....	6
1.1. Чинники формування псевдонімів українських військових часів визвольних змагань та сучасної війни .....	6
1.2. Символізм та джерела творення псевдонімів українських військових під час російсько-української війни.....	15
РОЗДІЛ 2. СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПСЕВДОНІМІВ ВІЙСЬКОВИХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ .....	27
2.1 Аналіз мотивів творення псевдонімів військових російсько-української війни .....	27
2.2 Особливості антропоніміки в добровольчих формуваннях .....	29
Висновки до другого розділу. ....	31
ВИСНОВКИ .....	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ. ....	34

## ВСТУП

**Актуальність.** Псевдонім — це неофіційна конотативна назва людини, яка відображає якусь її властивість, несе інформаційне та емоційне навантаження і відома певному колу осіб. Безперечно, детальне висвітлення історії громадської думки будь-якого народу, проникнення в усі нюанси суспільного руху певного періоду немислимі без виявлення фальшивих імен. І якщо сьогодні науковці та ентузіасти вже зібрали, систематизували та повністю опрацювали псевдоніми учасників визвольних змагань українського народу 40-50-х років ХХ ст., то щодо новітніх позивних вояків Збройних Сил України – таких досліджень дуже мало, що і зумовило актуальність дослідження.

Псевдоніми, порівняно з іншими іменами, є чи не найціннішим матеріалом для дослідження національної специфіки мислення українців. Тому вони заслуговують на більшу увагу не лише лінгвістів, а й літературознавців, психологів, соціологів та істориків.

**Мета кваліфікаційної роботи** – соціолінгвістичний аналіз псевдонімів українських військовослужбовців.

**Об'єктом** дослідження є псевдоніми військових, а **предметом** – мотивація та принципи псевдонімічного найменування воїнів.

Досягнення мети передбачає вирішення наступних завдань:

- 1) з'ясувати сутність поняття «псевдонім»;
- 2) описати історію присвоєння псевдонімів військовим;
- 3) з'ясувати структурні особливості та мотивацію надання військових прізвиськ;
- 4) проаналізувати основні аспекти творення псевдонімів українських військових.

Методи дослідження. При аналітико-описовому методі здійснюється наукове тлумачення псевдоніма. Дедуктивний метод дозволяє робити загальні висновки на основі конкретних результатів. Метод компонентного аналізу передбачає вивчення структури, принципів і мотивів створення псевдонімів та встановлення системних зв'язків між ними.

### **Структура роботи.**

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних та джерел. Основний текст роботи висвітлено з 4 по 32 сторінки. Список літературних джерел складає 18 найменування.

# РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕНЬ ПСЕВДОНІМІВ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ

## 1.1. Чинники формування псевдонімів українських військових часів визвольних змагань та сучасної війни

З 2014 року Росія веде війну з Україною. Одним із яскравих проявів присутності війни в суспільстві було активне використання бойових назв, тобто знаку псевдонімів. Деякі з них, як-от Зера Семанченко, навіть змінили справжнє прізвище. Тож звідки така популярність? Як вони з'явилися? Хто приносить знаки оклику? Чим відрізняються чоловічі та жіночі знаки оклику? Почнемо з історії.

У військових операціях зв'язок та координація дій між учасниками є критично важливими. Оскільки радіочастоти можуть бути прослуховуваними противником, військові використовують псевдоніми для збереження анонімності. Псевдоніми, якими учасники операції користуються під час радіозв'язку, називають позивними.

У "Радянській воєнній енциклопедії" зазначається, що позивні вводяться в обіг за розпорядженням штабу, що організовує зв'язок, та використовуються на певний час. Довільне вибіркоче використання позивних заборонено, і зміна цих ідентифікаторів можлива тільки з дозволу керівництва [Чучка, 2001, 82с].

Отже, позивні використовуються для забезпечення безпеки та конфіденційності у радіозв'язку під час військових операцій, дозволяючи учасникам залишатися анонімними перед противником. Ці ідентифікатори вводяться та контролюються штабом, що забезпечує зв'язок, з метою ефективної організації комунікації.

Цю норму зберегли і в Збройних Силах України: "Для управління вогнем підрозділів старший начальник призначає єдині орієнтири, сигнали, умовні назви та знаки оклику. Вони не повинні змінюватися".

Генерал-майор Ігор Гурдейчук так описує історію свого позивного «Сумрак»: «Я дійшов до того, що цей позивний вже був. Не я до нього дійшов, його вже придумало вище командування. Він призначений для високопосадовців. Я був на посаді помічника начальника розвідки з питань спеціальних операцій» [інтерв'ю із Героєм України].

У російсько-українській війні беруть участь не тільки регулярні військові формування, але і добровольці, які грають важливу роль у волонтерському русі. Використання військових псевдонімів в цьому контексті не обмежується лише оперативною потребою захистити особисту ідентичність, але також має свої коріння в культурних традиціях, що сягають до козацької епохи.

Зокрема, історичний приклад - Дмитро Вишнецький, який відомий як будівник прототипу Запорізької Січі на Малій Хортиці, мав військове прізвище "Байда". В «Енциклопедії історії України» зазначається, що запорозькі козацькі прізвища надавалися з різних причин, але основою для їх появи був видатний подвиг людини, незвичайна подія в її житті або особливі риси характеру, поведінки чи зовнішності [Лесюк, 2002, 126 с.].

В основі прізвищ часто лежали жарт, гумор чи насмішка. Тому ці прізвища експресивні, емоційно-оцінні". Так, запорізький старець М. Корез розповідав, що своє прізвище він отримав через те, що, спускаючись з могили Чортумліка, впав і покотився, як пиріг. Маленького козака прозвали Махиною, великого – Крихіткою, а незграбного – Черепашкою. Сліпим називають козака, який, перебуваючи на чатах, не помітив, як наближається польська частина».

У 20 столітті також широко використовувалася практика військових псевдонімів. Наприклад, ОУН і УПА вели підпільну діяльність, яка вимагала високої конспірації та обов'язкових псевдонімів. У цей момент псевдоніми не мали на меті бути жартівливими, а просто допомагали замаскувати справжню особу [Лесюк, 2010, 80с].

Прізвиська, що використовувалися під час козацької доби, мали свої корені в жарті, гуморі та насмішці. Ці прізвиська відзначалися своєю експресивністю та емоційно-оцінним характером. Наприклад, легендарний запорозький старець М. Корез отримав прізвисько Пиріг через те що, коли він, спускався з могили Чортумліка, впав і покотився неначе корж. Прізвисько Махина для маленького козака, Крихітка для великого козака та Черепашка для незграбного вояка. Козака, який не помітив наближення ворожої частини, називали Сліпим [Лесюк, 1999, 114 с.].

У 20 столітті, в період підпільної діяльності ОУН і УПА, широко використовувалися військові псевдоніми. У цей час псевдоніми не створювалися з метою жарту, а скоріше служили для приховування справжньої особи та забезпечення високого рівня конспірації.

У добровольчих батальйонах, на початку 2014 року, виникла практика комбінування прізвиськ з військовими прикметами. Це поєднання відображає культурну традицію використання прізвиськ на війні, а також тактичну необхідність приховання особи під час радіозв'язку та координації бойових дій. Гібридизація цих двох елементів пояснюється тим, що волонтерський рух не завжди дотримувався формальних військових законів, які забороняли таку практику. В сучасному контексті термін "знак оклику" широко використовується як універсальне військове позначення [інтерв'ю з бійцем АТО і волонтером Сергієм Русінім].

Щоб зрозуміти, як їх обирають і як використовують, пропонуємо проаналізувати дослідження Л. Белей 2014 року «Позивні учасників АТО й ООС — творення та функціонування», під час якого було зібрано детальну інформацію про 500 позивних. (85% респондентів – чоловіки, 15% – жінки. Вік респондентів – від 20 до 72 років. Найбільша група – від 30 до 45 років. 30% респондентів проживають у Києві, решта – у м. інші регіони (представлені всі регіони). 65% респондентів мають середню освіту, 21%

професійно-технічну, 10% - середню, 4% - науковий ступінь) [інтерв'ю із Героєм України].

Позивний можна розділити на чотири функціональні типи:

- 1) Оперативні (створюються для певної дії, які потім змінюються).
- 2) Посадові особи (закріплені за окремими посадами; люди можуть змінюватися, але позивні залишаються ті самі).
- 3) Розташування (назви окремих позицій, пунктів спостереження тощо).
- 4) Гетромонії (імена, придумані спеціально для війни, тобто в цивільному житті - справжнє ім'я, на війні - троунія) [Німчук, 2002, 30 с.].

Перші три групи — це законодавче вживання знаків оклику. В даному випадку вони придумані не перевізниками, а вищим командуванням. Тронічні знаки оклику можуть придумувати як самі піддані, так і їхні товариші по службі. Вони використовуються не тільки під час спілкування по радіозв'язку, а й повсякденно в колективі.

Згідно з даними опитування, знаки оклику повинні відповідати декільком критеріям:

- 1) В одній команді не може бути двох однакових знаків оклику.
- 2) Окличний відмінок має бути коротким і мати одне слово (двослівні назви зустрічаються вкрай рідко).
- 3) Позивний повинен звучати чітко, щоб не було плутанини по радіо.
- 4) Позивний повинен маскувати людину [Павликівська, 2007, 340 с.].

Серед зібраних псевдонімів переважають двоскладові (58%), трискладові (22%) та односкладові (22%) знаки оклику. Чотири і більше склади зустрічаються лише в 4% розмовних імен.

Щодо маскування, не всі псевдоніми здатні його забезпечувати. Деякі з них мають нульовий рівень маскування, що означає використання справжнього імені, прізвища або скороченої форми імені. Досить велика група (25%) псевдонімів має низький рівень маскування, де використовуються скорочені форми прізвища, імені або по батькові, справжнє ім'я або професія людини. Проте, 75% зібраних псевдонімів характеризуються сильним рівнем маскування [інтерв'ю з бійцем АТО і волонтером Сергієм Русіним].

Цікаво, що одна з респондентів зазначила, що спеціально обрала чоловічий псевдонім, щоб заплутати ворога. Це може вказувати на намір надати псевдоніму більшу ступінь маскування і створити певну плутанину або побільшити складність визначення справжньої особи.

Історія утворення псевдонімів часто повторюється, тому їх можна згрупувати в типові закономірності, які, у свою чергу, слід відсортувати за частотою - від найпоширеніших до найрідкісніших.

Отже, в аналізованих анкетах можна виділити дев'ять моделей творення позивних військових:

- 1) Поважні (прізвище, ім'я, по батькові) (20%).
- 2) Від професії, хобі, заняття (15%).
- 3) З рис характеру, рис інтелекту (12%).
- 4) Зовнішній вигляд (10%).
- 5) Від відомої особистості, характеру (10%).
- 6) З бойової історії (10%).
- 7) З регіону/міста походження, етнічна приналежність (8%).
- 8) Прізвисько з дитинства чи юності (8%).
- 9) Оказійні (7%) [Павликівська, 2009, 144 с.].

Між назвами, що виділяються, поширені позивні на основі прізвищ (наводжу справжні прізвища, дещо змінені для захисту особистих даних). Уживаються усічені форми (Мартин – Мартинов, Сокол – Соколенко) та

усічені форми зі зміною (Шик – Шинкар, Береза – Березенко). У малій групі була реалізована модель асоціативного творення за прізвищем. Позивний Аероплан утворився від прізвища Антонов (через знамениті аероплани).

Зменшувально-пестливі форми (поширені й не дуже) вживаються серед імен, заснованих на іменах: Єрик (Ярослав), Даня (Данило), Песта (Пабло), Колямба (Микола); Аналоги імен і зменшувально-пестливих форм в англійській мові: Michael (Михайло), Kat (Katerina). Другорядною групою є вживання іншомовних родичів зі звучними іменами: Ромео (Родіон), Лорна (Лариса), Жан (Женя). Прізвиська по батькові зазвичай дають старшим воїнам з поваги [інтерв'ю із Героєм України].

У групі позивних від професій, занять і захоплень значуща підгрупа утворилася від назв спеціальностей або посад: ботанік, фізик, кухар, доцент. Іноді інші солдати не розуміють деталей певної професії і виставляють не зовсім влучні знаки оклику. Тому брокер отримав позивний Брокер, а редактор випуску новин – журналіст.

У групі позивних від ознак характеру та рис інтелекту можна записати звичайні прикметникові значення (розумний, веселий); іменники, що безпосередньо визначають риси характеру (скептик, мудрий); Іменники, які не вживаються для прямої характеристики рис характеру, але вказують на них (підтверджено в анкетах) (Жорба, Позитив, Кифіш, Фестиваль).

Серед позивних, пов'язаних із зовнішністю, популярною історією створення є опис зачіски та волосся на обличчі (лоб, ірокез, рудий, сивий (колір волосся)). Крім волосся, важливою ознакою є наявність татуювання та самі татуювані зображення (намальовані, розмальовані, смайлики, індіанці), розмір тіла та частини (каркас, ведмедик, ніс).

У цій групі є жартівлива історія створення - від навпаки. Іноді це ґрунтується на асоціаціях (жирний — це позивний воїна, який насправді був дуже худим; сніжок — позивний мулата; у воїна з позивним кирка (зубна

паста) не було передніх зубів). Також за зовнішньою схожістю створюються прізвиська на честь героїв літератури і кіно - Смурф, По, Горець, Облікс.

До групи зовнішніх ознак можна віднести і популярні прізвиська за віком. Одні з найпопулярніших з них – дід і тато. У колективі їх вітають ветерани.

«Позивний «Бендери»» — український фільм режисера Зази Буадзе. Сценарій стрічки написаний за щоденником нацгвардійця Серія Башкова з псевдонімом «Індієць» [інтерв'ю з бійцем АТО і волонтером Сергієм Русіним].

Серед зібраних псевдонімів є назви, що віддають шану видатним воїнам, таким як Богун, Спартанець, Варяг, Сармат, Самурай. Також, серед них популярні прізвиська, що відсилають до відомих особистостей у кінематографі, літературі, мистецтві та науці, таким як Кубрик, Річі, Фріда, Байрон, Давінчі, Курт (на честь Курта Воннегута), Дарвін. Також можна виділити псевдоніми, що використовують закличні імена богів, такі як Одін, Гільгамеш, Сварог, Сатир, Міф (скорочення від Мефістофель).

Окрім цього, значну підгрупу псевдонімів становлять назви, які походять від персонажів з літератури, фольклору, кіно, епосів та інше такі як Рокі(з фільму Роккі Бальбоа), Нео, Рембо, Тайлер (з фільму "Бійцівський клуб" Чака Паланика).

Формування псевдонімів часто відбувається з використанням військової історії як важливого джерела. В цьому контексті можна виділити підгрупу псевдонімів, які пов'язаних з посадою чи родом військ де людина служила раніше, наприклад, Боцман, Мореман, Баркас (пов'язані зі службою військово-морського флоту) або Нацик (пов'язаний зі службою в Національній гвардії). Деякі псевдоніми пов'язані з поточним військовим званням, наприклад, Кеп (капітан) або Старший (старший сержант). Існують також псевдоніми, пов'язані з конкретними подіями війни, наприклад, Роден (виділився в бою за шахту "Родина"), Щасливчик (вижив

дивом у страшному бою), Гриби (збирав гриби на полігоні) або Амінь (зв'язане з мультфільмами)[інтерв'ю із захисником Донецького аеропорту].

Також серед псевдонімів можна виділити ті, що вказують на регіон, місто проживання або етнічну приналежність, наприклад, Дончанин, Гуцол, Лемко, Брит, Італієць, Француз, Поліщук, Подоляночка. Часто використовуються псевдоніми, які походять від назв країн, міст, провінцій, таких як Полтава, Канада, Троещина. Також існують жартівливі псевдоніми, наприклад, Сепар, який є популярним у жителів Донецької та Луганської областей. Крім того, 8% псевдонімів є прізвиськами, які використовувалися ще до війни, і їх історія формування не завжди є зрозумілою.

І остання група okazіональна. Це позивні з схемами утворення які не мають чіткого механізму утворення, або рідкісні. Тут можна виділити кілька невеликих підгруп.

Це імена померлих родичів (по батькові, по дідусеві, прадіду (по лінії матері), родинне військове прізвисько). В анкетах було зазначено 7 таких позивних. Наприклад, один боєць обрав собі позивний Лис, бо це було псевдо його діда в УПА.

Інша підгрупа – від улюбленої спортивної команди – «Динамо», «Шахтар»; від улюбленої породи вихованців або їх кличок - Команда, Бульдог, Кузьма; Слова-паразити при звертанні до солдатів (персик, жолудь) тощо. Деякі коментатори демонстративно обирали собі смішні чи безглузді прізвиська, бо вважали це неважливим – Кульбаба [Кашпор, 2015, 224с].

Згідно з даними опитування, 41,8% позивних придумано військовослужбовцями самостійно, а 58,2% придумано однополчанами (чи іншими особами на службі), тобто домінують з незначною перевагою чужі псевдоніми. У групах покличних літер, розділених за історією походження, співвідношення за автором інше.

Воїни часто придумують свій власний позивний, якщо це на честь відомої особистості чи постаті. Власні авторські позивні часто з'являються, коли йдеться про край, місце походження, національність або сполучення прізвиська дитинства, рідше – у солідному гуртку чи професію, заняття, захоплення. Найпопулярніший зарубіжний письменник за рисами характеру та бойовими сюжетами.

Походження, освіта та мова спілкування не мають суттєвого впливу на формування псевдонімів. Хоча ці параметри можуть слугувати референсом для змістового наповнення псевдоніма (наприклад, використання місця проживання або професії), формально позивні воїнів з різних куточків країни з різним рівнем освіти та мовною поведінкою не відрізняються. Проте це стосується переважно регулярних військових формувань, оскільки у добровольчих формуваннях може спостерігатись певна кореляція між псевдонімом і параметрами такого типу.

У всьому спектрі псевдонімів, незалежно від вказаних параметрів, можна знайти росіянізми, англіцизми, алюзії на американську та радянську поп-культуру, захоплення зарубіжними письменниками, режисерами, художниками та іншими.

Єдиний параметр, який має певний вплив, - це стать. Жіночі псевдоніми менш поширені серед воїнів, особливо у бойовій історії, але це не означає, що жінки не беруть участь у активних бойових діях. Жіночі позивні присутні в інших групах, і серед них значно більше придуманих іншими (75%) ніж самостійно (25%). Варто відзначити, що деякі жінки отримали свої псевдоніми від чоловіків [Павликівська, 2012, 339 с.].

У словнику псевдонімів воїнів АТО, зібраних Ю. Копитко у Книзі пам'яті полеглих за Україну, вказані однакові псевдоніми, що належали різним особам. Це свідчить про популярність деяких псевдонімів серед воїнів.

Найпоширенішими позивними є Дід або Дед (11), Батя (9), Дядя (з іменами Ваня, Коля, Вітя) (7), Чорний (7). Інші популярні позивні включають Тихий (6), Шаман (6), Білий (5), Док (5), Змей або Змій (5), Кіт або Кот (5), Леший (5), Лютий (5), Скіф (5), Балю (4), Бізон (4), Генерал (4), Дорій (4), Захар (4), Козак (4), Німець (4), Рижий (4), Старшина (4), Фізрук (4), Адвокат (3), Артист або Артїст (3), Беркут (3), Бетмен (3), Борода (3), Гуцул(3), Гюрза (3), Кавказ (3), Малиш (3) та інші [інтерв'ю із Героєм України].

Загалом, позивні військових створюються з різних мотивів, і багато з них мають сумну історію, пов'язану з втратами та трагедіями війни.

## **1.2. Символізм та джерела творення псевдонімів українських військових під час російсько-української війни**

Українські, як і будь-які інші псевдоніми, неоднорідні. Дослідники вивчають шість визначальних характеристик, які відрізняють їх від інших імен, а саме:

1. На відміну від прізвищ, імен та по батькові, які названий отримує від своїх батьків або близьких друзів, псевдонім часто обирає сам. Отже, псевдонім - це власне ім'я, як правило, індивідуальне ім'я, рідше - групове або збірне ім'я.

2. На відміну від прізвищ, власних імен та по батькові, які для кожної людини в нашій країні є обов'язковими офіційними іменами, що закріплюються за людиною протягом усього її життя, псевдоніми були і є факультативними ознаками. Чинне законодавство України не регулює створення, використання та навіть написання псевдонімів.

3. Переважна більшість українських прізвищ є неофіційними, а ті небагато, що вийшли на національну арену, успішно вживаються поряд зі справжніми прізвищами відповідних людей.

4. На відміну від прізвищ, псевдоніми не належать до спадкових позначень.

5. На відміну від прізвищ, імен, по батькові та інших прізвищ, з яких сучасний українець лише одне, одна й та сама людина може мати багато прізвищ.

6. Майже кожен псевдонім є описовим іменем, у якому людина не тільки називається, але й певним чином характеризує себе [Патриляк, 2012, 572 с.].

Найдавніші писемні згадки про військову діяльність українців під псевдонімами походять із часів князів і козаків: Берладник — ім'я звенигородського князя Івана Ростиславича, Конашевич — ім'я гетьмана України Петра Сахідченого. Однак ці антропоніми не були власними іменами, тому дослідники кваліфікують їх як займенники однини.

Справжні військові псевдоніми з'являються лише з періоду визвольної боротьби українського народу в 1917-1921 рр., виникаючи з потреби конспірації. Ось кілька прикладів: Угрин-Березовський – один із організаторів УСРР та їхній літописець (справжнє ім'я – Микола Венжин), Василь Вишиваний – полковник УСРР (Вільгельм фон Габсбург-Лорінген), Гузер – полковник, зав. Карпатська Січ (Михайло Колодзінський) [Павликівська, 2009, 386 с.].

В УПА фейкові імена були нормою військового життя: Тарас Чопринка – голова УПА (справжнє ім'я – Роман Шукович), Чобчик – заступник УПА (Іван Кадюліч), Бульба – командир з'єднання «Партизани на Поліссі» (Іван Боровець), та інші. [Павликівська, 2007, 440 с.]. Псевдоніми партії почали входити в життя українців лише в підпільних

умовах міжвоєнних років. Майже кожне таке псевдо було пов'язане з літературним псевдонімом чи пластами.

Так, Хабілові — це і літературний, і партійний псевдонім громадського діяча 1920-1930-х років Миколи Пітілова; Олзів — літературний і партійний псевдонім Олега Кандіви; Полтава — псевдонім майора Петра Педоня [Лесюк, 1999, 114 с.].

Порівняти мотиваційні основи псевдонімів учасників визвольних змагань 40-50-х рр. ХХ ст. та сучасні призовники Збройних Сил України. Зібравши псевдоніми, засвідчені в «Словнику українських псевдонімів» Г. Даміана, ми виявили понад 26 словникових баз, з яких вони могли бути створені. Прізвиська — це, по суті, єдині поширені прізвиська повстанців протягом майже двох десятиліть [Chaloupský, 2005, 174 с.].

Багато учасників спільної боротьби знали один одного лише за псевдонімами, які були і прізвиськом, і захисним іменем, водночас захищаючи конкретних людей, їхні родини, своїх близьких. Недаремно повстанців УПА називали «неоспіваними героями».

Мотиваційні основи псевдонімів учасників визвольних змагань українського народу 40-50-х років ХХ століття можна класифікувати наступним чином:

- Використання християнських назв будівель: Учасники можуть обирати псевдоніми, що відносяться до релігійних мотивів, наприклад, назви церков або храмів.
- Прізвиська відомих діячів української історії: Учасники можуть використовувати прізвиська видатних особистостей з минулого, таких як козаки, гетьмани або ватажки народних повстань.
- Назви письменників та видатних людей: Учасники можуть використовувати псевдоніми, що пов'язані з відомими письменниками, художниками або іншими видатними особистостями.

- Біблійні імена: Учасники можуть вибирати псевдоніми, що походять з Біблії, такі як імена героїв або святих осіб.
- Літературні герої: Учасники можуть називатись псевдонімами, що походять з літературних творів, назвами літературних героїв.
- Національні слова та слова, пов'язані з українською культурою: Учасники можуть використовувати національні слова або слова, що відображають українську культуру та ідентичність.
- Професії, заняття, ролі: Учасники можуть вибирати псевдоніми, що вказують на їхні професії, заняття або ролі, які вони виконували.
- Прикметники, що описують зовнішність або характер: Учасники можуть обирати псевдоніми, що вказують на їхні професії, заняття або ролі, які вони виконували.
- Прикметники, що описують зовнішність або характер: Учасники можуть обирати псевдоніми, що походять від прикметників, що описують зовнішність, волосся, зріст або особливості характеру.
- Прикметники, утворені від відносних прикметників: Учасники можуть створювати псевдоніми, утворені від відносних прикметників, що вказують на взаємовідношення з іншими людьми.
- Топоніми та назви природних об'єктів: Учасники можуть використовувати назви місцевості, гірських порід, річок, лісових масивів або інших природних об'єктів як свої псевдоніми.
- Обереги та символи: Учасники можуть обирати псевдоніми, які відображають обереги або символи, пов'язані з абстрактними поняттями, світловими і звуковими явищами тощо [Патриляк, 2012, 572 с.].

Загалом, мотиваційні основи псевдонімів відображають широкий спектр культурних, релігійних, літературних та історичних впливів на учасників визвольних змагань українського народу у 40-50-х роках ХХ століття.

Нові часи породжують нові слова. В останні місяці події в Україні відродили давні псевдоніми, які стали використовуватись військовослужбовцями Збройних Сил України, добровольцями та Національною гвардією України. Багато з цих псевдонімів ще не зафіксовані документально або не оприлюднені, але деякі з них з'являються у масовій інформації та в усному мовленні українських захисників.

Слід зазначити, що прізвища та імена використовуються в псевдонімах з різних джерел і мають різне значення і походження. Деякі з псевдонімів мають християнські імена та прізвища різної форми, такі як Мирон (Васкерс Мирон) та Андрій (Шинал Андрій).

Інші псевдоніми є варіаціями або скам'янілими формами реальних особових імен, наприклад, Андрейко (Андрій Марків) чи Василик (Василь Мецик). Деякі псевдоніми не мають схожості зі справжніми іменами чи прізвищами, наприклад, Гриць (Йосип Козловський) або Генко (Богдан Яцульчак). Ім'я використовується як псевдонім іноді без знання, чи воно реальне чи обране, такі як Андрій, Віктор, Зорян, Іван, Олег, Стець, Стефан [Павликівська, 2009, 144 с.].

Також багато псевдонімів складають прізвища діячів української історії, пов'язаних з повстанським рухом, таких як козаки, гетьмани та інші повстанці: Байда, Брюховецький, Гамалія, Гунта, Гординко, Дорошенко, Залізняк, Кармелюк, Мазепа.

Отже, позначення, які використовуються сьогодні, мають семантичні паралелі з минулими самоназвами, і вони відображають широкий спектр культурних та історичних впливів на учасників українських визвольних змагань.

Серед присутніх Богун і Кривоніс. Псевдоніми використовували окремі прізвища героїв літературних творів: Бульба («Тарас Бульба» М. Гоголя), Беркут («Захер Баркут» І. Франка), Галайда («Гайдамаки» Т. Шевченка), Еней («Енеїда» І. Котляревського) [Павликівська, 2012, 126 с.].

Між останніми знаками оклику ми такі слова не писали. Чимало псевдонімів мотивовано етнонімами: Бойко, Волинт, Хоцол, Гоцолік, Грузин, Москаль, Словак, Циган. Етнічні слова можуть вказувати на територіальне походження людей, але більшість з них, звичайно, умовні. Українці, цигани, чехи – нинішні позивні учасників АТО. Мотивом виникнення псевдонімів можуть бути назви осіб за спорідненістю: Батько, Близнюк, Уйко (діал. уйко «дядько по матері»), Стрийко (діал. стрийко «дядько по батькові»). Також із сфери жертвних імен були запозичені займенники Ком, Нішехо (діал. нанашко «хрещений батько» [Павликівська, 2012, 126 с,]).

Серед актуальних позивних є такі як Батя і Брат. Крім того, існує велика група псевдонімів, які виникають на основі професій, занять та амплуа. Наприклад, використовуються позивні, що походять від назв професій, таких як Боднар (діалектальне "bodnar" - "бондар"), Верхолаз, Гайовий (діалектальне "гайовий" - "охоронець лісу"), Гарматій (діалектальне "гаманий" - "гармаш, стрілець"), Гонець, Кравець, Лісник, Мірошник, Музикант, Моряк, Професор, Рибалка, Співак, Священик, Ребе, Стрілець, Студент, Сурмач, та Швець [Лесюк, 1999, 114 с.].

Також серед позивних учасників АТО можна зустріти псевдоніми, які відображають їх посаду або становище, такі як Дальнобойщик, Інтерн, Менеджер, Моряк, Адмін, Студент та Учитель. Існують псевдоніми, які виникають від загальних імен, що характеризують особу за її місцем у суспільстві, наприклад Бурлака, Бродяга, Ватажок та Панич. Серед сучасних позивних можна також зустріти псевдонім Шеф.

При формуванні псевдонімів широко використовуються назви тваринного світу, зокрема диких тварин. Наприклад, можна згадати позивні, які походять від назв диких тварин, таких як Борсук, Ведмідь, Вивірка, Вовк, Заєць, Їжак та Лис. Також зустрічаються псевдоніми, що походять від назв домашніх та свійських тварин, таких як Кіт, Пес та Хорт,

а сучасні позивні можуть бути Баран та Кріль. Назви птахів, риб та комах також використовуються для формування псевдонімів, наприклад Воробець, Горобець (діалектальне "воробець" - "горобець"), Ворон, Готур (діалектальне "готур" - "глухар"), Дрізд, Сорока, Жайворонок, Журавель, Ластівка, Курка, Орел, Орлик, Сова, Сойка, Синиця, Сокіл, Соловій, Шпак та Яструб [Павликівська, 2012, 339 с.].

Додатковим джерелом натхнення для створення псевдонімів були назви домашніх птахів, такі як Качка, Когут (діалектальне "когут" - "півень"), Півень та Павун (діалектальне "павун" - "пава"). Псевдоніми, такі як Ворон, Орел, Сова та Сокіл, стали власними назвами або позивними військовослужбовців Збройних сил України [Павликівська, 2012, 339 с.].

Також використовувалися окремі назви риб, наприклад, колишній псевдонім Пструг (діалектальне "пструг" - "форель"), а сучасним може бути псевдонім Карась. Серед псевдонімів членів ОУН-УПА можна знайти антропоніми, що походять від загальних назв комах, таких як Джмелик, Жук, Комар, Павук, Цвіркун [Чучка, 2001, 82 с.].

Щодо сучасних позивних, ми не фіксуємо використання таких назв. Однак, велика група псевдонімів виникла на основі ботанічних назв, таких як назви кущів, дерев та лісових масивів. Серед них можна згадати Березу, Бук, Вербу, Гай, Граб, Дуб, Діброву, Калину, Клен, Липу, Ліщину, Плющ, Смереку, Сосну, Соснину, Тополю, Черемху, Явір, Ялину, Ялинку та Ясень. Також використовуються назви культурних рослин, переважно садових дерев та плодів, таких як Вишня, Груша, Оріх (діалектальне "оріх" - "горіх"), Сливка та Черешня. Серед сучасних можуть зустрічатись псевдоніми Береза, Клен, Осокір та Явір [Павликівська, 2009, 144 с.].

Серед використовуваних назв для створення псевдонімів зустрічаються елементи, пов'язані з космосом, такі як Зірка, Зоря та Місяць. Також можна згадати псевдонім Зодіак та Сатурн, які пов'язані з поняттями часу та планетою.

Назви топографічних об'єктів та водних формацій також використовуються для створення псевдонімів, наприклад, Байрак, Гора, Клива (діалектальне "клива" - "висока гора, поросла темним смерековим лісом"), Ріка, Ручай, Степ та Яр. Серед сучасних можна зустріти псевдонім "Долина" [Патриляк, 2012, 572 с.].

Деякі псевдоніми виникли на основі назв гірських порід, таких як Граніт, Камінь, Кремень, Плита та Скала. Проте, серед сучасних позивних таких іменувань ми не фіксуємо.

Також слова, які відображають природні явища, були використані для створення псевдонімів, такі як Буря, Буревій, Вихор, Вітер, Град, Грім, Крига, Легіт, Мороз, Сніг, Хмара та Циклон. Військовослужбовці Збройних сил України обрали собі псевдоніми Гроза та Крига як апелятиви.

Так, назви частин тіла людини та тварин також використовувалися для створення псевдонімів. Деякі з цих псевдонімів, наприклад, Зуб, Рожок, Чубчик, Шрам, а сучасний приклад - Ніс, могли бути обрані на основі специфічних значень цих багатозначних слів.

Деякі псевдоніми членів ОУН-УПА походять від назв продуктів, пов'язаних з харчуванням, таких як Опара (діалектальне "опара" - "заправлене дріжджами або закваскою рідке тісто") та Хліб [Лесюк, 2010, 80 с.].

Окрема група псевдонімів виникла шляхом перетворення апелятивів, що вказують на об'єкти суспільної діяльності, предмети побуту, матеріальну культуру та інші назви продуктів людської діяльності.

У межах цієї групи лексики можна виділити наступні псевдоніми:

а) Назви державних та національних символів, такі як Тризуб. Серед сучасних позивних можна згадати Прапор і Герб.

б) Назви засобів пересування, наприклад, Байдак і Човен. Серед сучасних псевдонімів можна зазначити Фура і Фургон.

в) Назви пристроїв, інструментів та їх елементи, наприклад, Довбня, Клевець (діалектально "клевець" - "молоток"), Ключ, Обух, Шило.

г) Назви інших предметів, такі як Заруба (діалектально "заруба" - "перегородка в клуні, сараї, коморі та ін."), Олівець, Стрих (діалектально "стрих" - "горище"), Тріска (діалектально "тріска" - "невеликий тонкий шматок деревини, який відкололи") [Чучка, 2001, 82 с.].

Серед сучасних псевдонімів цієї групи можна згадати самоназви, що походять від відомих торгових марок і брендів, наприклад, Адідас і Бонаква. Також існує невелика, але виразна група псевдонімів, похідних від найменувань зброї та її частин, таких як Куля, Лук, Меч, Стріла, Тятива (тятива - "ремінь, мотузка, струна і т.ін., що туго стягує кінці лука") [Лесюк, 2002, 126 с.].

Псевдоніми можуть бути похідними від субстантивованих прикметників, які у свою чергу походять від найменувань зброї. Наприклад, псевдонім Булавний є похідним від слова "булава", яке означає "палиця з кулястим потовщенням на кінці, яка була колись військовою зброєю". Аналогічно, псевдонім Крісовий походить від діалектного слова "кріс", що означає "рушниця".

Також, інші псевдоніми можуть бути створені на основі топонімів, особливо назв гір, поселень та рік. Наприклад, псевдонім "Зелеміль" може бути пов'язаним з назвою гори, а "Маківка" - з горою в Карпатах. Інші приклади таких псевдонімів можуть включати "Киданець", "Рожан", "Черник" (назви сіл у Івано-Франківській та Закарпатській областях), "Чигирин" (назва міста у Черкаській області), "Присліп" (назви сіл у Львівській та Закарпатській областях), а також "Чорногора" (назва гірського масиву в Українських Карпатах).

Учасники АТО не використовували подібні псевдоніми. Також в псевдонімах можна знайти гідроніми - назви рік, що протікають територією

України, наприклад, Боржава, Збруч, Черемош, Прут, Дунай, а також Дніпро та Тиса [інтерв'ю із Героєм України].

У творенні псевдонімів членів ОУН-УПА також використовувалися апелювати, що позначають абстрактні поняття, наприклад, Недоля, Помста, Пора, Свобода, Чорнота.

Учасники АТО, крім абстрактних іменників, часто обирають собі псевдоніми, що відповідають музичним жанрам, наприклад, Блюз, Джаз. Існує також велика група псевдонімів, які базуються на прикметниках. Багато з них описують зовнішні ознаки, такі як колір шкіри, одягу, волосся, ріст і постава. Наприклад, Білий, Блакитний, Бурий, Вишневий, Зелений, Карий, Рудий, Рябий, Сивий, Сизий, Смаглявий, Чорний, Чорненький, Чорнявий. Псевдоніми Чорний і Рижий є популярними серед учасників АТО [інтерв'ю з бійцем АТО і волонтером Сергієм Русіним].

Інші псевдоніми включають якісні та відносні прикметники, які згодом трансформуються в іменники. Наприклад, Низький, Молодий, Чубатий, Кривавий, Пелехатий, Недобитий, Старий, Босий, Хмурий, Страшний, Товстий, Сліпий, Високий, Кучерявий, Бородатий, Малий, Новий.

Серед теперішніх псевдонімів зустрічаються Бородатий, Вусатий, Золотий, Старий. Учасники національно-визвольних змагань часто обирали псевдоніми, які вказували на особливості характеру, звичок і внутрішнього світу людини. Серед них були Послушний, Веселий, Точний, Гордий, Сміливий, Мудрий, Ярий, Вірний, Скритий, Рішучий, Бистрий, Завзятий, Бойовий, Грізний, Поспішний, Опірний, Стальний, Швидкий, Тихий, Звийний, Сталевий, Шалений, Крилатий, Грубий, Відважний, Моторний.

Існує також група псевдонімів, які походять від відносних прикметників, таких як Присадибний, Грабовий, Луговий, Корчовий, Зарічний, Степовий, Мостовий, Лісовий, Придорожній, Дубовий, Левадний. Для військовослужбовців Збройних сил України також

популярними є псевдоніми, що походять від субстантивованих прикметників, таких як Відважний і Правий.

Порядкові числівники та відчислівники часто використовувалися як псевдоніми, наприклад Перший, П'ятий, Сімка, Двадцятка. Серед сучасних самоназв можна зустріти такі приклади, як П'ятнадцятий і 24-ий [інтерв'ю з бійцем АТО і волонтером Сергієм Русіним.

Крім того, псевдоніми відображали самооцінку свідомих осіб і допомагали більш точно визначити їх світогляд. Ставши самоназвами борців за незалежність України, які прагнуть до єдиної і неподільної держави, вони також сприяють патріотичному вихованню та підтримці національних цінностей.

### **Висновки до першого розділу**

Українське військо має давню традицію використання знаків оклику під час ведення бойових дій. У різні часи мотиви використання знаків оклику могли відрізнятися.

Так наприклад в часи Київської русі їх використовували як додаткове ім'я для князів, яке підкреслювало їхні якості, в часи козацтва це був певний ритуальний жест який дозволяв відректися новому учаснику від свого минулого життя та розпочати нове під новим іменем.

В часи національно визвольних змагань приховування справжнього імені стало життєвою необхідністю, це дозволяло функціонування підпіллям такий тривалий час, зачасту учасники могли мати кілька псевдонімів для спілкування на різних рівнях ієрархії та між різними частинами. Згодом вже за часів радянської армії знаки оклику використовувалися для маскуванню під час радіозв'язку та інших комунікацій, зачасту вони були підв'язані під посаду чи позицію.

Тому варто розділяти знаки оклику на псевда та позивні, де позивні це знак оклику, що використовується переважно в регулярному війську та призначається командуванням зверху, а псевдонім відноситься до

фіктивного імені або прізвиська, яке використовується військовими або розвідувальними службами для збереження конфіденційності особистої ідентичності.

Зараз же в ЗСУ переважно використовуються саме позивні, крім окремих випадків, наприклад коли мова йде про добровольчі формування, або ж про регулярні частини, які починались як добровольчі формування(зазвичай такі частини мають сильнішу ідентичність) наприклад АЗОВ чи 67 ОМБр.

Отже, в українському війську існує поєднання давніх мілітарних традицій та сучасних військових практик.

## РОЗДІЛ 2. СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПСЕВДОНІМІВ ВІЙСЬКОВИХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

### 2.1 Аналіз мотивів творення псевдонімів військових російсько-української війни

Н. М. Павликівська виділяє три основних принципи творення псевдонімів:

1. „людина в суспільстві”
2. „людина як така”
3. „людина і навколишній світ” [Павликівська, 2012, 14 с.].

1. До принципу людина в суспільстві відносяться:

- псевдоніми які утворені з використанням офіційний імен та прізвищ – це можуть бути скорочення імен, скорочення прізвищ, використання твірної основи імені чи прізвища, а також змішання прізвищ та імен)
- псевдоніми, що формуються на основі роду діяльності. Наприклад псевдоніми на основі професій військових в цивільному житті, часто можуть мати іронічне забарвлення. Також сюди відносяться хобі військових та їх військові посади.
- псевдоніми які походять від етнонімів, наприклад Поляк, москаль, Чех та інші.

2. До принципу людина як така належать наступні псевдоніми:

- псевдоніми які вказують на особливості рис характеру чи якісь виразні якості військового, це можуть бути якісь особливі розумові здібності, фізичні здібності, надзвичайна сміливість і таке інше
- військові можуть мати псевдоніми, які є похідними від імен історичних фігур, діячів культури і мистецтва, науковців, літературних героїв, філософів, міфологічних та біблійних

персонажів. Основні мотиви включають: Алегорична схожість, Манера поведінки, Особливості тілобудови, Вид діяльності та особисті уподобання, Міфологічні та біблійні персонажі.

- базується на мотиваційних ознаках зовнішності, складається з трьох підгруп: Назви, мотивовані фізичними особливостями денотата: Ці назви відображають фізичну виразність. Назви, мотивовані кольором шкіри та волосся. Антропоніми, мотивовані віковими характеристиками.

3. До принципу людина і навколишній світ відносяться:

- псевдоніми утворені від назв тварин, природних явищ чи рослин, створені переважно на основі власного досвіду, уявлень, чи вражень про навколишнє середовище.
- псевдоніми які походять від військової тематики – терміни, поняття та предмети.
- антропоніми утворені від абстрактних понять
- псевдоніми що мають відношення до певних місцевостей, це може бути місто, село чи наприклад клуб, магазин і тому подібне [Павликівська, 2012: 14 с.].

Також виділяється три основні способи номінації військових. Основною класифікацією способів номінації воїнів є прямий (безпосередній), непрямий (опосередкований) та запозичення.

1. Прямий спосіб номінації означає присвоєння позивних, які прямо відображають особливості воїна. Наприклад, використовуються професійні назви, імена, характеристики або офіційні прізвища.
2. Непрямий спосіб номінації включає переосмислення готових слів та використання метафор, порівнянь або метонімії. Це означає, що позивні виникають через аналогії між воїном і іншими об'єктами або явищами.

3. Запозичення є ще одним способом, коли позивні запозичуються з інших мов або культур. Це можуть бути прізвища, імена або відомі назви.

Деякі псевдоніми можуть поєднувати кілька способів, використовуючи як метафори, так і запозичення.

## 2.2 Особливості антропоніміки в добровольчих формуваннях

Влітку та взимку та 2022 та 2023 року мені випала можливість побувати учасником одного добровольчого формування яке налічувало близько 30-ти учасників. Було проведено анкетування, та респонденти надали згоду на обробку та збір даних, втім в цілях анонімності та безпеки усі дані дослідження не будуть публікуватись.

За принципом людина в суспільстві сформовані 30% псевдонімів (Москаль, Лемко, Британець, Турист, Юшка та інші). За принципом людина 34% (Арні, Дудаєв, Богатир, Чугайстер, Знаєш та інші). За принципом людина і навколишній світ 36% (Вітер, Думка, Спека, Чорнота, Койот, Кіт та інші).

За способами номінації розподіл є наступним:

- запозичення лише 13%
- непрямі 58%
- прямі 29%

Отже ми бачимо що найбільш ефективним принципом творення псевдонімів у добровольчих формуваннях є я і навколишній світ 36%, а найбільш вживаним способ номінації є непрямий, він використовується в 58% випадків.

Є певна кореляція між псевдонімами і регіоном, звідки є сам боєць (більш українські псевдоніми частіше з західної України, коли як ті, що не

мають явних етнічних маркерів часто з Київської чи інших областей). Для того, щоб не деанонізувати учасників поділимо псевдоніми на дві умовні групи: ті що мають національні ознаки та ті, що таких не мають. Та поділили місця походження учасників на умовну західну Україну та не західну по річці Збруч. Отже до «українських» відноситься 40% з загальної кількості і 75% з них проживають або родом з за Збруча.

Якщо мова йде про невеликі добровольчі формування то псевдоніми учасників часто можуть говорити про ідеологічні погляди учасників та формування в цілому. Так порівнявши псевдоніми мого підрозділу та псевдоніми з батальйону «Братство» і АКС «Авангард», які ми отримали з відкритих джерел (некрологи, дописи у соцмережах та інше), можна чітко побачити кореляцію між ідеологічними засадами підрозділу/організації та знаками оклику які обирають їх члени.

Так наприклад серед бійців «Авангарду» можна зустріти такі псевдоніми, як Альгіз, Деймос, Грек, Генон. «Авангард» має чіткі праві настрої, в основі їх ідеології лежить інтегральний традиціоналізм, інтегральний націоналізм і тому подібні, і ми спостерігаємо відповідні псевдоніми: Альгіз п'ятнадцята руна германського Футарка, Деймос син Ареса та Афродіти (в правих колах популярним є експлуатація ідей та образів з германської, скандинавської та грецької міфології), який уперсоніфікував в собі жах, Грек, Рене Генон французький філософ традиціоналіст.

Серед батальйону «Братство» можна зустріти такі псевдоніми: Святоша, Тарасій, Непийпиво, Стоїк, Боргезе. Основним критерієм для відбору в батальйон є віра в Бога тож очевидним є те що батальйон є релігійним та доволі консервативним у своїй суті, що й відображається у псевдонімах – вони відсилають нас до християнства, античності та козацтва.

У випадку з моїм підрозділом можна зазначити, що він не був сформований на ідеологічних чи релігійних засадах, проте більшість його учасників вважають себе націоналістами та патріотами 96,8%, та значна частина, 61,2%, вихідці з різних молодіжних національно-виховних організацій. Псевдоніми не ілюструють якогось ідеологічного забарвлення проте ілюструють національну ідентичність учасників оскільки підкреслюють саме українську приналежність.

Як вже було зазначено вище у 61,2% учасників соціалізація проходила великою мірою в молодіжних націоналістичних організаціях і серед цих людей ми також спостерігаємо вищий рівень «українськості» в псевдонімах.

### **Висновки до другого розділу**

В рамках дослідження було виявлено 3 основні принципів мотивації в антропоніміці серед військових: „людина в суспільстві” 30%, „людина як така” 34%, „людина і навколишній світ” 36%. За способами номінації виявлено наступний розподіл

- запозичення лише 13%
- непрямі 58%
- прямі 29%

Добровольчі формування зачасти дозволяють зазирнути глибше в мотиви та причини формування псевдонімів. В добровольчі формування люди йдуть добровільно, тож вибір часто вмотивований спільним світоглядом з іншими учасниками. Крім того це доволі закрите середовище куди зачасти складно потрапити просто так, тому його учасники знайомі ще до того в рамках активістської чи суспільно-політичної діяльності.

## ВИСНОВКИ

Вивчення військових псевдонімів є важливим напрямком досліджень. Це включає розкриття суті прихованих імен, виявлення їх специфічних особливостей, систематизацію термінології та створення відповідних словників. Подальше дослідження сприятиме більш глибокому розумінню і нормуванню знаків оклику, що виникли в ході російсько-української війни.

Серед термінів, що використовуються в мілітарній ономастиці можна виділити позивний, псевдонім та узагальнюючий термін знак оклику. Позивний це суто військове інституційне явище, яке використовувалось в регулярних військах та призначалось вищим командуванням. Позивний зазвичай використовується для конкретних позицій, посад, тощо. Втім останній часом все більше людей починають називати позивними усі знаки оклику, які використовуються самими військовими. Втім я вважаю більш доречним в випадках коли йде мове про антропоніміку самих військових використовувати термін псевдонім.

Комплексний аналіз позивних українських військовиків передбачає системну структуру номінаційної парадигми, що полягає у виокремленні 3 принципів мотивації: „людина в суспільстві” 30%, „людина як така” 34%, „людина і навколишній світ” 36%. Найбільш продуктивним виявився ”принципи людина і навколишній світ” з 36%. До принципу людина і навколишній світ відносяться:

- псевдоніми утворені від назв тварин, природних явищ чи рослин, створені переважно на основі власного досвіду, уявлень, чи вражень про навколишнє середовище.
- псевдоніми які походять від військової тематики – терміни, поняття та предмети.
- антропоніми утворені від абстрактних понять

- псевдоніми що мають відношення до певних місцевостей, це може бути місто, село чи наприклад клуб, магазин і тому подібне.

Серед способів номінації найчастіше, у 58%, використовувався спосіб непрямой номінації. Непрямий спосіб номінації включає переосмислення готових слів та використання метафор, порівнянь або метонімії. Це означає, що позивні виникають через аналогії між воїном і іншими об'єктами або явищами.

Мотивація та фактори, які впливають на творення псевдонімів відрізняються у випадку добровольчих формувань. Оскільки в добровольчі формування люди йдуть добровільно, вибір часто вмотивований спільним світоглядом з іншими учасниками. Крім того це доволі закрите середовище куди зачасту складно потрапити просто так, тому його учасники знайомі ще до того в рамках активістської чи суспільно-політичної діяльності. Аналіз псевдонімів дозволяє розкрити світоглядне та ідеологічне поле тих чи інших угруповань, що в свою чергу дозволяє зазирнути в суспільно-політичне закулісся країни. Також це ілюструє культурні та національні особливості.

Загалом в підсумку можу сказати що тема є перспективною для подальших досліджень оскільки псевдоніми мають давню традицію притаманну особливо для українського війська в різних його формах. Псевдоніми містять в собі багато інформації як про саму особу так і про суспільство та є певним носієм національної ідентичності.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кашпор О.М. Війна очима ТСН. 28 історій по той бік камери / О.М. Кашпор. — К.: Основи, 2015. — 224 с.
2. Кіборг житомирської 95-ї бригади з позивним Наркоз: Кожен повинен зрозуміти, що зараз його домівка там, на Сході: [інтерв'ю із захисником Донецького аеропорту, житомирянином Сергієм Архангельським] // Житомир.info - 27.05.2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://www.pda.zhitomir.info/news\\_147456.html?fb\\_comment\\_id/](http://www.pda.zhitomir.info/news_147456.html?fb_comment_id/)
3. Легендарний Сумрак розповів про свій позивний [інтерв'ю із Героєм України, генерал-майором Ігорем Гордійчуком]. - [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://tsn.ua/ato/legendarniy-sumrak-rozповiv-pro-sviy-pozivniy-734107.html/>
4. Лесюк М.П. Неофіційний антропонімікон УПА / М.П. Лесюк // Галичина. — Івано-Франківськ, 2002. — № 8. — С. 126-139.
5. Лесюк М.П. Псевда вояків Української Повстанської Армії / М.П. Лесюк // Studia Slawistyczne 1; Nazewnictwo na pograniczu etniczno-językowych. Białystok, 1999. — S. 114-184.
6. Лесюк М. Неофіційний антропонімікон УПА // Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. — Вип. 8. — Івано-Франківськ: Левада, 2010. — 80 с.
7. Німчук В.В. Про українську псевдонімію та криптонімію / В.В. Німчук // Українська мова. — 2002. — № 2. — С. 30-58.
8. Павликівська Н.М. Апелятиви-історизми у псевдонімії ОУН та УПА / Н.М. Павликівська // Актуальні проблеми філології та перекладознавства. — 2012. — № 5. — С. 126–132.
9. Павликівська Н.М. Питання української псевдонімії ХХ століття / Н.М. Павликівська. — Вінниця: Глобус-прес, 2009. — 386 с.
10. Павликівська Н.М. Словник псевдонімів ОУН — УПА. — Вінниця: О. Власюк, 2007. — 440 с.

11. Павликівська Н.М. Специфіка псевдоніма як особливого різновиду антропоніма / Н.М. Павликівська // Дослідження з лексикології і граматики української: [зб. наук. праць] / за ред. проф. А.М. Поповського. — Дніпропетровськ: Пороги, 2009. — Вип. 8. — С. 144-151.
12. Павликівська Н.М. Українські псевдоніми як об'єкт ономастичних досліджень / Н.М. Павликівська // Вісник Запорізького нац. ун-ту. Філол. науки. — 2012. — № 1. — С. 339-342.
13. Павликівська Н. М. Псевдоніми учасників національно-визвольних змагань 1929–1950 років ХХ століття: ОУН та УПА / Н. М. Павликівська // Лінгвістичні дослідження. - 2012. - Вип. 33. - С. 14-18. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu\\_lingv\\_2012\\_33\\_5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_lingv_2012_33_5).
14. Патриляк І.К. «Встань і борись! Слухай і вір...»: українське націоналістичне підпілля та повстанський рух (1939–1960 рр.): [монографія] / І.К. Патриляк; Центр досліджень визвольного руху. — Львів: Часопис, 2012. — 572 с.
15. Полтавський боєць АТО Шаман, розповів про бойові будні, волонтерство та чому отримав такий позивний [інтерв'ю з бійцем АТО і волонтером Сергієм Русіним / спілкувалася Марина Левчук] [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.0532.ua/news/103562/>
16. Чучка П.П. Українські псевдоніми: статус, структура і функції // Наукові записки КДПУ. – Вип. 37. – Кіровоград, 2001. – С. 82-83.
17. Chaloupský L. A sociolinguistic interpretation of military slang and vernacular expressions / L. Chaloupský. — Brno, 2005. — 174 p.
18. Elkin F. The soldier's language / F. Elkin // American Journal of Sociology. — Vol. 51. — № 5, Human Behavior in Military Society (Mar., 1946) — P. 414–422.